

6. Losev, A. (1988). *The history of ancient aesthetics. The past centuries.* Book 1. Moscow: Iskusstvo.
7. Lubianska, S. (2016). *The color type of appearance and individual hairstyle design.* Kyiv: KAMP.
8. Publius Ovidius Naso. (1992). *The science of love.* Moscow: Vernisazh.
9. Freud, S. (1989). *Essays on the psychology of sexuality.* Moscow: Nauka-PRESS.
10. Odynets, H. (2013). The role of historical styles to create artistic and functional image professionals in hairdressing and makeup. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology.* 1(7), issue 14. pp. 169–173.
11. *The Art and Craft of Hairdressing* / ed. N.E.B. Wolters // The New Era Publishing Company, Ltd. London, 1963. – 661 p.

© Міненко О. А., 2018

УДК 792.024.3:391

Момчилова Аеліна Гюнєрівна
<https://orcid.org/0000-0002-6319-483X>
аспірантка,
Київський національний
університет культури і мистецтв,
Київ, Україна
aelina.momchilova@gmail.com

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГРИМУ В МИСТЕЦЬКИХ ПРАКТИКАХ

Мета роботи – прослідкувати трансформацію змістовного наповнення слова «грим» у різних літературних джерелах та мистецьких практиках. Розглянути наукову літературу з дослідження гриму в різних галузях знань й виявити не розкриті питання, що впливають на формування культури гриму в ХХІ ст. **Методи дослідження.** Основою даного дослідження є джерела, в яких було проаналізовано процес формування поняття «грим». Відповідно до цього проведено аналіз змін поняттям «грим» у контексті соціально-культурних процесів, виявлено та висвітлено джерельну базу та науково-методологічні підходи до розв'язання проблеми. **Наукова новизна.** У дослідженні було виявлено, що різні періоди розвитку поняття «грим» мали свої характеристики та сфери використання. У статті вперше поняття «грим» розглядається в контексті вимог модних інновацій ХХІ ст. Подано аналіз наукової літератури, в якій подається мистецтвознавчий аналіз зазначеної проблеми в контексті принципів та технік оздоблення тіла людини в різних видах мистецтв. **Висновки.** Проаналізувавши численні праці науковців у сфері мистецтва, філософії, Fashion-індустрії, ми виявили, що значна кількість робіт демонструє

велику зацікавленість авторів у принципах, техніках оздоблення тіла людини, проявляється інтерес до роботи художника-гримера в різних видах мистецтв та креативних індустрій. Проте, дані напрацювання не стосуються питань гриму як образотворення, яке існує в межах модних інновацій ХХІ ст. Відсутній мистецтвознавчий, системний, комплексний аналіз художньо-образних трансформацій гриму в моді.

Ключові слова: грим, мода, макіяж, татуаж, художньо-образні трансформації.

Момчилова Аэлина Гюнэровна, аспирантка, Киевский национальный университет культуры и искусств, Киев, Украина

Научно-теоретические основы исследования грима в художественных практиках

Цель работы – проследить трансформацию содержательного наполнения слова «грим» в различных литературных источниках и художественных практиках. Рассмотреть научную литературу по исследованию грима в различных областях знаний и выявить не раскрыты вопросы, влияющие на формирование культуры грима в ХХІ век. **Методология.** Основой данного исследования стали источники, в которых был проанализирован процесс формирования понятия «грим». В соответствии с этим проведен анализ изменений понятием «грим» в контексте социально-культурных процессов, обнаружено и освещено научную базу и научно-методологические подходы к решению проблемы. **Научная новизна.** В исследовании было обнаружено, что различные периоды развития понятия «грим» имели свои характеристики и сферы использования. В статье впервые понятие «грим» рассматривается в контексте требований модных инноваций ХХІ века. Представлен анализ научной литературы, в которой подается искусствоведческий анализ данной проблемы в контексте принципов и техник отделки тела человека в различных видах искусств. **Выводы.** Проанализировав многочисленные труды ученых в области искусства, философии, Fashion-индустрии, мы обнаружили, что значительное количество работ демонстрирует глубокую заинтересованность авторов в принципах, техниках украшения тела человека, проявляется интерес к работе художника гримера в различных видах искусства и креативных индустрий. Однако данные наработки не затрагивают вопросы грима как образотворяющего понятия, которое существует в рамках модных инноваций ХХІ века. Отсутствует искусствоведческий системный, комплексный анализ художественно-образных трансформаций грима в моде. Все указанное и составляет перспективность дальнейших исследований.

Ключевые слова: грим, мода, макіяж, татуаж, художественно-образные трансформации.

Momchylova Aelina, postgraduate, Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine

Scientific and theoretical principles of makeup research in art practices

The purpose of the article is to retrace the process of transformation of the meaning of the word “makeup” in various literary sources and artistic practices; to analyze the scientific literature on makeup research in various fields of knowledge and identify unrevealed issues that affect the formation of makeup culture in the 21st century. **The research methodology** was based on the sources analyzing the process of formation of the concept of makeup. Within this framework, the article provides the analysis of changes in the concept of makeup in the context of socio-cultural processes, revealing and highlighting the source base and scientific-methodological approaches to solving the problem. **The scientific novelty of the work.** The study revealed that the different periods of development of the concept of makeup had characteristic features and scopes of use. For the first time, the concept of makeup is studied in the context of the requirements of fashion innovations of the 21st century. The article provides the analysis of scientific literature considering the stated problem in the context of the principles and techniques of decorating the human body in various types of art. **Conclusions.** The analysis of numerous scientific works in the fields of art, philosophy and fashion industry showed that a significant number of works demonstrate the profound interest of authors in the principles and techniques of decorating the human body; an increased focus on the work of the makeup artist in various arts and creative industries is also observed. Nevertheless, these findings do not address the issue of makeup as a form of visual art which exists within the framework of fashion innovations of the 21st century. There has been no art critical, systemic and complex analysis of the artistic-figurative transformations in makeup in the field of fashion.

Key words: stage makeup, fashion, makeup, permanent makeup, artistic-figurative transformations.

Вступ. Майстерність оздоблення людського тіла, його прикрашення відповідно до модних інновацій, набуває нині особливого значення та особливого контексту. Сьогодні особливо помітними є способи візуальних трансформацій зовнішнього вигляду обличчя, що здійснюються за допомогою сучасних технологій та технік гримування, декорування, макіяжу. Швидкий розвиток інформаційних технологій, соціальних мереж, економіки та індустрії моди впливають на швидкоплинність модного образотворення, де одним з чинників виступає художнє прикрашення, моделювання художнього образу обличчя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що значна кількість авторів зосереджують свою увагу переважно на технічних та образотворчих принципах створення макіяжу та накладення гриму акторам кіно індустрії, театру, балету. Це, передусім, роботи: Р. Рагула «Грим» (1935), К.С. Станіславський «Мое життя в мистецтві» (1953), Т.Шухмина (1956), С. Школьников «Грим», Лі Бейган «Грим для театру, кіно і телебачення», І.Сиромятнікова «Мистецтво гриму і макіяжу», Tom Savini «Grande Illusions: A Learn-By-Example Guide to the Art and Technique of Special Make-Up Effects», Herman Buchman «Film and Television Makeup». Vincent Kehoe «The Technique of the

Professional Make-up Artist – Ultra-Style», Gretchen Davis, Mindy Hall «The Makeup Artist Handbook: Techniques for Film, Television, Photography, and Theatre» та ін. Так, авторка Еліза Гарнака в роботі «Стильний татуаж, пірсинг, боді-арт» розглядає принципи створення оздоблення тіла різними засобами й техніками декорування. Існує значна кількість робіт, в яких розглянуто принципи декорування тіла за допомогою татуювання, шрамування та ін. технік, серед яких дослідження А. Н. Мещерякова «Татуювання: Хризантеми, дракони і молитви» (2003), Е. А. Бобринської «Футуристичний «грим»» (2005), Г.А. Гальперіної «Мова татуювання» (2003) та ін. У результаті аналізу спеціальної літератури виявлено, що значна кількість робіт демонструє велику зацікавленість авторів у принципах, техніках оздоблення тіла людини, акцентується увага на особливостях роботи художника-гримера в різних видах мистецтв.

Проте, дані напрацювання не стосуються питань гриму як наукового предмету. Тому особливої актуальності набуває розуміння гриму в контексті трансформації та змістовному наповненні гриму з урахуванням реалій сучасної культури.

Метою роботи є прослідкувати трансформацію змістовного наповнення слова «грим» в різних літературних джерелах та мистецьких практиках. Розглянути наукову літературу з дослідження гриму в різних галузях знань й виявити не розкриті питання, що впливають на формування культури гриму в ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досліджуючи проблему формування поняття «грим» та його художньо-образні трансформації в різних сферах суспільства та мистецтва, було проаналізовано наукову літературу, що склали праці мислителів різних епох. У контексті нашого дослідження варто звернутися до визначення самого розуміння поняття «грим». Так, наприклад, у науковій літературі це поняття має наступне визначення: грим (фр. Grime, дослівно – кумедний стариган, від староіталійської Grimo – зморшкуватий) – мистецтво зміни зовнішності актора, переважно його обличчя, за допомогою гримувальних фарб, пластичних і волосяних накладок, перуки, зачіски та ін. (Так, наприклад, характер гриму в театрі залежить від художніх особливостей п'єси, задуму актора, режисерської концепції й стилю оформлення вистави. Також гримом називають фарби, що використовуються для гриму.

Історія гриму сягає в глибину віків до періоду обрядів. Тоді він мав релігійний характер і призначався для зовнішнього перетворення учасників обряду. Спочатку грим був вельми умовний за малюнком і фарбами, і ніякого прагнення підкреслити конкретні типові риси характеру не було.

Давньогрецький театр не знав і не вимагав гриму, театральна вистава проходили на відкритих терасах за участі величезної кількості глядачів. Виступаючи перед такою широкою аудиторією, актор ставав на котурни і одягав гіпсову або дерев'яну маску з розтрубом у вигляді рота. Маски були величезних розмірів і розрізнялися за забарвленням, формою зачіски, виразу обличчя, в залежності від того, що було переважною рисою характеру

персонажа: гнів, страх, злість, підступність та ін. Однак при всій своїй різноманітності маски чітко поділялися на комічні та трагічні.

Народні актори Середньовіччя (скоморохи, жонглери та ін.). Розфарбовували обличчя сажею, фарбувальним соком рослин. Примітивно-реалістичним гримом користувалися учасники середньовічних містерій, мораліте (XV–XVI ст).

Традиційний грим деяких форм китайського, індійського, японського та ін. театрів Сходу, виникнення яких пов'язане з найдавнішими військовими ритуальними обрядами, частково зберігся в цих театрах до теперішнього часу.

Хоч і нанесення фарб на обличчя практикувалося дуже давно, однак театральний грим з'явився на сцені тільки на поч. XVIII ст. Ідеалізований, узагальнений грим був створений театром класицизму. У 2-й пол. XVIII ст. були спроби надати гриму характерності й індивідуальності. Однак тільки розвиток реалізму в театрі створив основу для розквіту мистецтва гриму.

П'єси Н. В. Гоголя, А. Н. Островського та ін. вимагали від актора уміння створити грим-портрет, що узагальнював би індивідуальні та соціальні риси образу. Майстрами гриму були російські драматичні актори В. В. Самойлов, А. П. Ленський, В. Н. Давидов, оперні артисти Ф. І. Шаляпін, І. В. Єршов та ін. (Раугул, 1939).

Варто зазначити, що жирові фарби, які з'явилися в 70-х рр. XIX ст. спричинили революції в гримувальному мистецтві.

У практиці Московського Художнього театру, мистецтво гриму було одним з важливих компонентів режисерського задуму спектаклю. З цього часу з'являється нова посада художника-гримера, творчого помічника режисера і художника. Великий внесок у розвиток мистецтва гриму в радянському театрі зробили гримери-художники М. Г. Фалеев, Н. М. Сорокін, П. Б. Лівшиць, І. В. Дорофеев та ін. Розробкою теоретичних основ мистецтва гриму в СРСР займався художник-гример Р. Д. Раугул (Раугул, 1939).

Однак, варто зазначити, що в сучасних наукових розробках та дослідженнях індустрії моди, поняття «грим» розглядають паралельно з поняттями «макіяж» та «косметика». Зазначимо, що грим і косметика – це дві абсолютно різні речі. Але чим конкретно вони відрізняються? Що і для яких випадків застосовувати?

У сучасній науковій літературі зазначено, що якщо вмело накладений макіяж приховує недоліки й підкреслює прекрасні риси, то грим здатний повністю «перемалювати» обличчя. За допомогою гриму людина може відчути себе японською гейшею, героїнею популярного фільму або коміксу, підкреслити вікові та гендерні особливості.

У звичайному житті грим, на відміну від макіяжу, звичайно, не застосовується. Його застосовують актори, музиканти та ін. артисти для своєї творчої діяльності. Іноді гримуються й для особливих подій – наприклад, грим особливо популярний для святкування Хеллоуїна.

Грим буває простим (щось на кшталт макіяжу) і складним, коли повністю змінюється обличчя. Якщо на шкірі раптом з'являються зморшки, рубці від ран, шрами – це ознаки складного гриму (Ленский, 1950).

Окремою групою в фаховій літературі виділяється мальовничий грим. У цьому випадку грим повністю накладається фарбами. Обличчя людини постає у вигляді полотна для живописця – звідси і назва. Особлива техніка накладення фарб може навіть створити ефект об'єму. Для правильної роботи з мальовничим гримом необхідно не тільки добре працювати з матеріалом, але і добре знати особливості анатомії обличчя.

Особлива увага в науковій та методичній літературі приділяється об'ємному гриму. У випадку об'ємного гриму, як зазначають дослідники (Ленский, 1950), використовуються додаткові матеріали: пап'є-маше, шматочки вати, наклейки, підтяжки, пластичні деталі, аплікації, наклейки, а також різні перукарські речі (перуки, накладні вуса та бороди). Об'ємний грим може повністю змінити людину. Якщо для ролі акторові необхідно перетворитися, скажімо, на Чудовисько з казки «Красуня і Чудовисько», то в хід йде саме об'ємний грим. Об'ємний грим ще називається скульптурним, а гример виступає в ролі не живописця, але скульптора, який заново «ліпить» обличчя актора. Це вимагає багато часу й сил, а також величезного професіоналізму. Іншою складовою цього процесу дослідники виділяють грим для кіно. Кіногрим має свої особливості. Якщо в театральному можлива певна грубість виконання гриму – адже глядачі віддалені від акторів, – то в гримі для кіно потрібна клопітка робота. Необхідно враховувати все: і особливості світла, і великі плани. Грим повинен бути ідеальним як при далекому розгляді, так і при близькому. А вже досвідчена публіка XXI ст. і зовсім вимагає ідеальної роботи. Тому навчання гримерів для кіно відрізняється від театральних.

Сучасна дослідниця Габрієла Хернандес у своїй праці «Classic Beauty. The history of Make-up» (Краски. История макияжа) (Gabriela Hernandez, 2011) подає ґрунтовний аналіз розвитку гриму та макіяжу від давнини до сучасності. Авторка зазначає, що грим та сучасний макіяж має ще й формотворчу функцію, адже можна скоригувати форму та риси обличчя за допомогою макіяжу. Подаючи історію макіяжу дослідниця констатує, що прагнення людини прикрашати себе з'явилося, мабуть, раніше за прагнення одягатися. Стародавні племена сприймали малюнки на обличчі як природну необхідність. За допомогою цих знаків вони висловлювали гнів, радість, горе, навіть своє суспільне становище (Gabriela Hernandez, 2011).

У навчальній літературі М. Л. Пелагейченко, О. В. Філенко (Пелагейченко, Філоненко, 2018) подають своє бачення цього явища. Автори дають таке визначення: макіяж – нанесення на шкірні покриви обличчя декоративних косметичних засобів для створення певного образу або маскування вад. Косметика (від грецького *kosmetike* — мистецтво прикрашати) – догляд за обличчям і тілом з гігієнічною метою та для надання більшої привабливості, свіжості; засоби для додання свіжості та краси обличчя й тіла (Пелагейченко, Філоненко, 2018).

Історія макіяжу та гриму пов'язана з ритуальними й військовими обрядами, розвитком театру. У різні історичні періоди грим був то у вигляді декоративної косметики, то в формі масок.

У печерах Льодовикового періоду археологи знайшли палички для фарбування очей і брів, стержні для татуювання. Під час святкувань, релігійних ритуальних церемоній і обрядів, військових походів первісні люди фарбували тіло й обличчя примітивними барвниками: кольоровою глиною та крейдою, деревним вугіллям, соком трав і листя. Розмальовування (татуювання) обличчя й сьогодні використовують в окремих племенах Африки й Америки.

Однак, як зазначають автори (Пелагейченко, Філоненко, 2018), колискою косметики вважають Стародавній Єгипет. Саме там уже 4 тис. р. тому було винайдено все, що й донині потрібне для підтримання краси обличчя й тіла і для виготовлення різних косметичних засобів. Під час розкопок храму давньоєгипетської цариці Хат-шепсут (XVI ст. до н. е.) був виявлений цілий «косметичний кабінет». Знайдений в гробниці бюст цариці Нефертіті, виготовлений понад 3500 років тому, доніс до нас уявлення про тогочасний макіяж: обличчя ретельно загримоване, брови скориговані й подовжені, губи підкреслені. Єгиптяни мистецтву косметології надали досконалості. Учені відновили близько 200 стародавніх рецептів на основі залишків з розкопок «фабрики» косметичних засобів єгипетської цариці Клеопатри, яка, до речі, навіть написала книгу з косметики – «Про ліки для обличчя» (Пелагейченко, Філоненко, 2018).

Високого рівня косметика досягла й у народів Близького, Середнього й Далекого Сходу. Відтінки шкіри обличчя східних жінок були м'якими, макіяж – вишуканим. Відчувався високий смак і повна гармонія із зачіскою, прикрасами, вбранням.

У Римській імперії широко використовували бальзам, грим, пудру, пахощі. Косметичні засоби в Італії виготовляли вже в I–IX ст., а також ввозили з усіх кінців світу (Пелагейченко, Філоненко, 2018).

У Давній Україні-Русі користувалися фарбами «з городу»: для рум'ян брали скибочку буряка, для губ – плоди малини або вишні, для брів і очей – шматочки вуглини і наліт сажі. У користуванні цими простими засобами наші модниці досягали неабиякої майстерності.

Протягом часу на розвиток косметичного мистецтва впливали клімат, традиції, соціальне становище, індивідуальні особливості, мода, релігія. Воно змінювало свої форми, пристосовувалося до суспільства, але ніколи не припиняло розвиватися й удосконалюватися.

Сьогодні косметологія як наука про косметичні методи і засоби займається розробкою гігієнічних заходів, спрямованих на збереження краси шкіри, волосся й тіла. Вона вивчає та розробляє способи усунення недоліків шкіри, широко використовуючи досягнення фізіології, гігієни, біохімії, фармакології, хірургії та фізіотерапії.

Косметика (косметологія) поділяється на дві групи: 1) лікарська: гігієнічна (профілактична), лікувальна, хірургічна; 2) декоративна.

Далі автор (Пелагейченко, Філоненко, 2018) подає класифікацію видів макіяжу, зазначаючи, що існує чимало видів макіяжу, призначених для різних випадків:

- експрес-макіяж (нашвидкуруч);
- денний, або природний (чиста шкіра, світлі тіні та помада);
- вечірній (з акцентом на очі або губи);
- діловий, або консервативний (чіткі лінії);
- святковий (урочистий та екстравагантний, з використанням контрастних кольорів);
- весільний (ніжний і вишуканий);
- подіймий (виразний та артистичний) (Пелагейченко, Філоненко, 2018).

У доборі певного виду й нанесенні макіяжу необхідно враховувати місце перебування, урочистість ситуації, освітлення, одяг і зачіску.

У книзі «Омолоджувальний макіяж» легендарний стиліст-візажист Лінда Мейсон (Мейсон, 2014) розглядає грим як складову ланцюжка: грим – макіяж, дає майстер-клас з макіяжу. Рекомендації як доглядати за шкірою і підготувати її для того, щоб створити свіже й красиве «полотно» для майбутнього образу; як вдало використовувати колір у макіяжі очей, щік і губ. Лінда Мейсон пропонує понад 40 оригінальних образів, розділених на три категорії: ніжні, гламурні й фантазійні. Їх представляють різні жінки, зокрема супермоделі й знаменитості – Брук Шилдс, Джоан Джетт, Кім Алексіс, Поліна Поріжкова. Кожен образ детально ілюстрований.

Наукова новизна. У дослідженні було виявлено, що різні періоди розвитку поняття «грим» мали свої характеристики та сфери використання. У статті вперше поняття «грим» розглядається в контексті вимог модних інновацій XXI ст. Подано аналіз наукової літератури, в якій подається мистецтвознавчий аналіз зазначеної проблеми в контексті принципів та технік оздоблення тіла людини в різних видах мистецтв.

Висновки. Проаналізувавши праці науковців у сфері мистецтва, філософії, Fashion-індустрії, ми виявили, що значна кількість робіт демонструє велику зацікавленість авторів у принципах, техніках оздоблення тіла людини, проявляється інтерес до роботи художника-гримера в різних видах мистецтв та креативних індустрій. У дослідженні прослідковано, що різні історичні періоди розвитку людини й культури, поняття «грим» мало свої характеристики та сфери використання. Так, XXI с. в різних мистецьких, дизайнерських практиках людина набуває статусу арт-об'єкту, за допомогою якого автор, майстер-гример звертається до соціуму. Художник-гример апелює до образотворчих засобів, як інструменту прояву творчого потенціалу, шляхом оздоблення тіла й обличчя людини засобами художньої виразності.

Визначено, що значна кількість робіт не стосується питань гриму як образотворення, яке існує в межах модних інновацій XXI ст. Відсутній

мистецтвознавчий системний, комплексний аналіз художньо-образних трансформацій гриму в моді.

Перспективи дослідження. Висвітлені в статті положення не претендують на вичерпаний і всебічний розгляд проблеми і вимагають більшої дослідницької уваги. Перспективи досліджень полягають у з'ясуванні особливостей існування гриму в контексті модного образотворення.

Список використаних джерел

1. Вельфлин Г. Основные понятия истории искусства: Проблема эволюции стиля в новом искусстве / Г. Вельфин. – Санкт-Петербург: МИФРИЛ, 1994. – 428 с.
2. Ленский А. П. Статьи. Письма. Записки / А. П. Ленский. – Москва : Языки славянской культуры, 2002. – 380 с.
3. Лившиц П. Б. Сценический грим / П. Б. Лившиц. – Ленинград ; Москва : Искусство, 1939. – 106 с.
4. Мейсон Л. Омолаживающий макияж. Подробное руководство для женщин от 40 и старше / Л. Мейсон – Москва : Эксмо, 2014. – 175 с.
5. Мельник М. Т. Стиль: поняття та специфіка прояву в моді / М. Т. Мельник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/1560/62/>. – Дата звернення – 19.04.2018 р.
6. Пелагейченко М. Л., Філенко О. В. З історії макіяжу. Макіяж як корекція форми та рис обличчя / М. Л. Пелагейченко, О. В. Філенко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mozok.click/1876-z-storyi-makuzhu-makuzh-yak-koreksya-formi-ta-ris-oblichchya.html>. – Дата звернення – 17.02.2018 р.
7. Раугул Р. Д. Грим / Р. Д. Раугул. – Ленинград ; Москва : Искусство, 1947. – 248 с.
8. Словник української мови. В 11 т. Т. 9. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – Київ : Наукова думка, 1970–1980. – 917 с.
9. Станиславский К. С. Моя жизнь в искусстве / К. Станиславский. – Москва : Вагриус, 2000. – 443.
10. Элдридж Л. Краски. История макияжа / Л. Элдридж – Москва : ОДРИ, 2015 – 240 с.
11. Hernandez G. *Classic Beauty: The History of Make-Up* / G. Hernandez. – Atglen, PA Schiffer Publ. Ltd. 2011.

References

1. Bilodid, I. ed. (1970–1980). *Dictionary of the Ukrainian language: in 11 vols. Vol. 9*. Kyiv: Naukova Dumka.
2. Eldridzh, L. (2015). *Paints. The history of makeup*. Moscow: ODRI.
3. Lensky, A. (2002). *Articles. Letters. Notes*. Moscow: Yazyki slavyanskoj kultury.
4. Hernandez, G. (2011). *Classic Beauty: The History of Makeup*, Atglen, PA Schiffer Publ. Ltd.

5. Livshits, P. (1939). *Stage makeup*. Leningrad; Moscow: Iskusstvo.
 6. Meyson, L. (2014). *Makeup for Ageless Beauty: More than 40 Colorful, Creative Looks for Women at 40 and Over*. Moscow: Eksmo.
 7. Melnik, M. 'Style: concept and specificity of manifestation in fashion', [online] Available at: <http://vuzlib.com/content/view/1560/62/>. [Accessed 19 April 2018].
 8. Pelageychenko, M., Filenko, O. *From the history of makeup. Makeup as a method of correction of face shape and features*, [online] Available at: <https://mozok.click/1876-z-storyi-makyazhu-makyazh-yak-korekcyia-formi-ta-ris-oblichchya.html> [Accessed 19 April 2018].
 9. Raugul, R. (1947). *Makeup*. Moscow: Iskusstvo
 10. Stanislavsky, K. (1954). *My life in art. Vol. 11*. Moscow: Vagrius.
- Velflin, G. (1994). *Basic concepts of the history of art: The problem of the evolution of style in the new art*. St. Petersburg: MIFRIL.

© Момчилова А. Г., 2018

УДК 76 + 655.533 + 391]: 316.77 (06)

Удріс-Бородавко Наталя Сергіївна
кандидат соціологічних наук, доцент,
завідувач кафедри графічного дизайну,
Київський національний університет
культури і мистецтва,
Київ, Україна
udris.nata@ukr.net

КОЛАЖ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ УКРАЇНИ XXI СТОЛІТТЯ

Мета роботи. У сучасній візуальній комунікації колаж як вид графічного дизайну та колажування як прийом візуалізації активно поширюється, а теоретичного науково обґрунтованого підґрунтя та узагальнення не сформовано. Стаття присвячена аналізу колажу як виду графічного дизайну та виявленню тих його аспектів, що формують унікальність українського графічного дизайну на світовому рівні. **Методи дослідження** полягають у застосуванні емпіричного методу, аналізу, порівняння та узагальнення. Зазначений методологічний підхід дозволяє вивчати тенденції використання колажу в продукції графічного дизайну останніх 5–6 років, спостерігати за динамікою прийому колажування в проектах, узагальнити особливості та сформулювати характерні ознаки графічного дизайн-колажу. **Наукова новизна** результатів полягає в уточненні поняття «колаж» та його особливості в сфері графічного дизайну XXI ст., стислому узагальненні історичних етапів формування культури колажу в графічному дизайні Європи та України. Вперше